

בעזרהש"ת

חשבת'י דרכי

שיעורי הרב מנחם ארלנגר שליט"א

שיעור
בספר חובות הלבבות

שיעור בענין מצות
'ובו תדבק'

גליון ב' • ר"ח שבט תשפ"ב

כל הזכויות שמורות
למערכת 'חשבתי דרכי'
רחוב בלוי 8 בני ברק

להערות והארות, והצעות לייעול
ניתן לפנות בדוא"ל:
chishavtideerchy@gmail.com

לקבלת הגליון בדוא"ל מידי חודש בחדשו,
ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

האזנה לשיעורי הרב ארלנגר שליט"א
בטלפון:
072-3324300

שיעור בספר חובות הלבבות שיעור שני

הקדמת הספר

מתוך
הלימוד
והעמל
בדברים
תיבן כוננת
המחבר

נתחיל בסייעתא דשמיא ללמוד את הקדמת המחבר, אף שמן הראוי היה להקדים עוד הקדמות נחוצות, עד שתהיה בשלות פנימית עם רצון עז וכנה, לדעת את הדבר הגדול הזה, ולהרגיש לקראת מה אנו הולכים, אמנם לכל זמן ועת לכל חפץ.

מתוך לימוד דברי רבינו המחבר, נבין היטב בעז"ה את הכוונה שלו, את הסיבה שבגינה חיבר את הספר ולאן הוא רוצה להגיע. אך חשוב שוב להדגיש, שצריך הרבה סבלנות, בכדי להבין את העומקים האלה, וכפי שכבר דובר בשיעור הקודם, שאחרי שהאדם מבין את הדברים, צריך לעבוד איתם, ואחרי שהוא עובד איתם, הוא צריך להיות רגיל בהם, ורק כך, התועלת הפנימית העצומה הנובעת מתוך הספר עושה בו את פעולתה, והוא הופך להיות סוג אחר של בן אדם.

כי אדם שהוא 'תלמיד של חובות הלבבות' ואדם שהוא לא 'תלמיד של חובות הלבבות' הם שני סוגי בני אדם, וההבדל רב כל כך עד להפליא. אך הדברים לא מתרחשים מלימוד הספר גרידא, אלא מכך שעושים זאת, אך כמובן לא שייך לעשות זאת לפני שלומדים את הספר.

וקליטת הדברים באופן הראוי, היא תהליך שצריך לקרות בנפש. כמו שלדעת ללמוד סוגיה, יודע כל מי שהוא קצת בן תורה שהדבר לוקח כמה שנים, שלב אחרי שלב, קודם בישיבה קטנה אח"כ בישיבה גדולה. באמצע ישיבה קטנה הוא יודע ללמוד גמרא רש"י, אח"כ כבר יודע לסכם עמוד גמרא, לאחר מכן, לומד איך צריך

לגשת לתוספות, ומתחיל להבין מה שאלה ומה לא שאלה, על מה נכון לעמוד ועל מה לא נכון לעמוד, וזה תהליך שלוקח כשש או שבע שנים, וצריך לזה דעת במידה רחבה, וכמוכן שתלוי מאד בסגנון של כל אחד ואחד ובכשרונותיו, ובמיומנות שלו להבדיל בין עיקר לטפל.

והנה, אם יבוא אדם שמעודו לא למד גמרא וירצה ללמוד ומיד להבין, ייאלצו להסביר לו שהוא רחוק עדיין מדף גמרא, ולאט לאט לנסות לקרב את הגמרא אל שכלו ע"י דוגמאות שונות וכדו' עד שבקושי רב יצליחו ללמוד אתו איזה ענין, כך ממש ההבנה העמוקה של מה שאנחנו הולכים ללמוד פה, לוקחת כמה שנים, וזהו מפעל חיים לכל דבר.

אָמַר הַמְּחַבֵּר פְּרוּקָה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא יֵאוֹת עֲנִין הָאֶחָד הָאֲמִיתִי.

המחבר פותח את ספרו בשבח לקל, ומתאר מקצת שבחים, אשר בכדי להבין את משמעותם על בוריה, יש ללמוד את הספר ובפרט את השערים הראשונים, שם עסוק המחבר לבאר הדברים בהרחבה, בעמדנו כעת בתחילת הספר הביטויים הללו כמעט לא אומרים לנו כלום, ובכל זאת ננסה לגעת רק בביאור המילים.

פתיחת
המחבר
בשבח
הבורא

'אשר לו יאות ענין האחד האמיתי' כלומר, שתואר 'האחד האמיתי' מתאים רק לה'. 'האחד האמיתי' הכוונה שאין קודם לו, ואין נוסף עליו, ואין שום דבר שמשותווה לו. ואין ה'אחד' כמו מי שמונה פרטים, פריט אחד פריט שני ושלישי וכן הלאה, אלא אחד ממש שאין בלתו. הוא השורש והסיבה לכל ההוויה, והוא חיות הכל.

בהמשך הלימוד, יבאר המחבר את הדברים ויסבירם כל כך, עד שיוכן במח ויורגש בלב, יותר ממצייאות שאדם ממשש בידו, אך כאמור, כעת המחבר כותב זאת רק כדברי פתיחה.

הַקְּדָמוֹן בְּמִצִּיאוֹתָיו.

שמציאותו קדמה לעולם, הוא היה תמיד, והעולם נהיה בסיבתו. הנה אפילו הבנת המשפטים הפשוטים האלה, קשה למי שאינו רגיל בהם, אך צריך לראות

ולשמוע ולתת לדברים לזרום בנפש, אט אט הם חודרים, ומתחילים להבין את כוונתם.

המתמיד טובתו.

שטובתו קבועה ונצחית. האדמה מוציאה פירות מתוקים, המים זורמים בשפע, יש אויר צח, והכל מלא חיות, וכל זה, כל מה שקורה וכל מה שהווה בעולם, מישהו עושה ופועל כל זאת, המישהו הזה קוראים לו 'אלקים'.

אֲשֶׁר בָּרָא פֶּלַח הַנְּמִצָּאוֹת לְאוֹת עַל אַחֲדוּתוֹ.

'נמצאות' זהו כל דבר שהוא נמצא, דהיינו שיש לו מציאות, וכל דבר שיש לו מציאות, המציאות הזאת היא עדות שמישהו המציא אותה, כי דבר לא יכול לעשות את עצמו, ומאחר שכך מישהו ודאי עשה והמציא אותו. וכשמוסיפים להתבונן בשילוב המופלא והמיזוג של כל כוחות הבריאה, שמשלימות אחת את השנייה, כמו הגשם שמועיל לצומח וכן הלאה, שכל זה מעיד על מנהל אחד.

וַיַּצַּר יְצִירוֹת לְעַד עַל גְּבוּרָתוֹ.

יצירות הם כל פרטי הנבראים, דומם, צומח, חי ומדבר, גרמי השמים, אלפי אלפים של כוכבים, עולמות עליונים שאין לנו כלים לראות אותם, כלשון הכתוב (נמני ט, 1) השמים ושמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כולם.

ובבריאה ישנם אין ספור פלאים שאין להם חקר, אם זה בצומח, אם זה בדומם, במחצבי האדמה, בכח של האדמה להוציא בלי גבול צמחים שונים מבלי להתעייף, בכח השמש להפיק אנרגיה שוב ושוב בלי הפסקה מאז בריאת העולם.

וכאשר ברור לאדם שהשמש לא עשתה את עצמה [שדבר זה לומדים בשער היחוד או בשער הבחינה], אז כשהוא מתחמם מהשמש, או רואה את השמש, או שהוא אוכל תפוז מתוק והוא יודע שממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים (דנניס לג, 7), אז השמש שהמתיקה לו את הפרי, היא מעידה לו על גבורת הבורא, וכך זה בכל יצירותיו של הבורא, הידים והרגליים, העיניים והעפעפיים, עד שממש אין גבול להבנה ואין מקום בנפש להכיל את כל הפלאים הללו.

וְהַחֵל חֲדָשׁוֹת לְהַעֲיֵד עַל חֻמְתּוֹ וְגָדֵל טוֹבוֹ. פְּדֻכְתִּיב (מהלילס קמה, ד) דוֹר לְדוֹר
וְשִׁבַּח מַעֲשֵׂיךָ וְגִבּוֹרֹתֶיךָ יַגִּידוּ.

דוד המלך הילל בנבואה 'דור לדור ישבח מעשיך', זאת אומרת, שדור אחרי דור, מתפעלים ומשבחים את הבורא, ואין סיום לשבח הזה. 'וגבורותיך יגידו' הם פלאי הבריאה המיוחדים, שאדם לא יכול להכיל את גודלם, כמו נהרות שוצפים, או רוחות סערה עזות, או כל מיני חיות ושאר דברים לא שגרתיים שיש בבריאה.

וְכִתִּיב (ס"ו) יְהוֹדֶה ה' פֶּלַ מַעֲשֵׂיךָ וְחֻסְיֶיךָ יִבְרַכְכָּה. כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֵאֱמָרוּ
וְגִבּוֹרֹתֶךָ יְדַבְּרוּ. לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גִּבּוֹרֹתָיו וְכוּ'.

המחבר מראה בעליל, בדברי המשורר האלוקי דוד המלך, איך שהחסידיים סחים בהתפעלות בגבורות ה' להודיע לבני האדם גבורותיו, שכל המעשים הללו נעשו מאתו יתברך, כדי להודיע את גבורותיו. ואין כוונת הפסוק רק לסיפור גבורות ה', אלא שיהיו בני האדם מודעים לכך, וכל מציאות החיים שלהם תהיה מתוך הכרה בגבורות ה', שיחיו תמיד בצל הכרה זו, והכוונה הן לאותם פלאים יוצאי דופן שיש בבריאה, כמו אסונות טבע, צונאמי ורעידות אדמה, והן לפלאים הקבועים כמו נהרות ענק וגבורות גשמים ועוד כהנה וכהנה, שכל הדברים האלה הם מופלאים מאד למי שמתבונן בהם, וכשאדם מתעסק בזה, עם הזמן יקרה שינוי בנפשו, שינוי שיעתיק אותו מהמקום בו הוא נמצא, להכיר ולהבין מי עשה ופעל כל זאת.

ויש להדגיש כאן ענין חשוב ויסודי במהלך של הספר, הנה רבינו המחבר מביא הרבה ראיות מפסוקי התורה, המלמדות על החיוב של מצוות הלבבות, למרות שעל פניו נראה שהספר יושב על ענין של שכל. בהמשך הלימוד נבין ביתר עומק שהספר הזה לא בא כלל להכריח להגיון האנושי את מציאות הבורא ואמיתות התורה ולא לחייב את הדת עפ"י השכל, לא זה מהות הספר ולא זו מטרתו, הספר הקדוש הזה ענינו ללמד את כוונת התורה, ומתוך אמונה בפסוקים שניתנו לנו משמים בנבואה, בא הספר להסביר לשכל את הנאמר בנבואה, לבאר איך התורה רוצה שנסתכל על צווי הבורא, כי כשהשכל מבין את הנאמר בנבואה הכל נראה אחרת, לכן דרכו של המחבר להביא הרבה מפסוקי התורה ודברי חז"ל, כי רצונו ללמד את הכוונה

האלוקית של התורה, לבאר איך התורה צריכה להיות מובנת בנפש שלנו. לא להוסיף חלילה משהו על הנבואה, אלא לשעבד את השכל לנבואה.

ואכן, המזכיר משתמש תמיד בשלושה כלים לברר כל ענין, א. מהכתוב. ב. מקבלת רבותינו. ג. מהמובן בשכל. אך כאמור אין כוונתו שהשכל בלבד יקבע את הדברים, אלא שמאחר והאדם התקני מונע ע"י השכל, והשכל מגיע לכל הרבדים הכי פנימיים שבאדם, לכן כשאדם מרחיב את הציות שלו לדברי הנבואה גם בדרך השכל, אז הציות שלו לדבר ה' נכנס לרבדים היותר פנימיים ועמוקים עד ההכרה החומרית שבאדם, כלומר שגם הגוף שלו נהיה כך, והוא נעשה משועבד כולו מתוך חיבור והפנמה למצות התורה.

וְהַגְדוּלָה שֶׁבְטוֹבוֹת, אֲשֶׁר הֵיטִיב בָּהֶם הַבּוֹרָא לְעִבְדָיו הַמְדַבְּרִים אַחֲרֵי הַמְצִיאָו אוֹתָם עַל תְּכוּנַת הַפְּרָתָם בְּהֵן גְּמוּלָה וְהַבְּנָתָם שְׁלֵמָה, הִיא הַחֲכָמָה.

הבה נתבונן מה היא הטובה הגדולה ביותר שהקב"ה נתן לנו, ודאי חסד ה' עלינו תמיד שנותן לנו ילדים, ודירה ופרנסה וכן הלאה והלאה, אך קודם לכן, בהווה העצמית של האדם, מה היא הטובה הגדולה ביותר. אנשים חומריים מאד אולי יצביעו על הפה, שעל ידו יכולים להשביע רעבונם, או שאר עניני הגוף, אך האדם מיד יבחין שהגדולה שבטובות אשר הטיב בהם הבורא לעבדיו, היא החכמה.

הטובה היותר גדולה שהבורא עשה עם בראיו, אחרי שהמציאם יש מאין, הוא שנתן להם את כח ההכרה והשכל. [יש להעיר, שהלשון כאן אינה מדויקת וקשה להולמה כראוי, והיות שזה תרגום מערבית יתכנו מעט שיבושים מעין אלו].

והנה, אין המדובר כאן מהכח השכלי שיודע מתמטיקה וכדו', כאן מדובר על כח החכמה שהיא הכלי שבה האדם עושה את המציאות שלו. היכולת השכלית, ההבנה וההכרה, המה משרתי הנשמה, והם הם כח האדם שבנו. כאשר יש לאדם את המכשיר הזה, והוא מבין עם המכשיר הזה, יש לו את האופציה לעבור עמו את כל כדור הארץ, את כל העולם הזה והעולם הבא. כל החיות שלו, והנצח שלו, מה שהיה ומה שיהיה, הכל תלוי בקופסה הזאת.

הטובה והמעלה הגדולה שבאדם הוא הכח השכלי שבו

אף שמעלת האדם מאופיינת בכח הדיבור שניחן בו, אך אין המעלה בעצם כח הדיבור, אלא בכח השכלי שיכול להוציא לפועל את הדיבור, ובוודאי השכל הוא העיקר, והיא היכולת הזאת להקיף דברים ולדעת אותם עד שכל קומת האדם תושפע מן הידיעה, וגופו ישועבד אל הדבר המושכל, זו היא הגדולה שבטובות שהטיב הבורא עמנו.

אֲשֶׁר הִיא חַי רִוְחָם וְנֵר שְׁכָלָם.

החכמה הזאת, היכולת להכיר ולהבין בשלימות היא 'חיי רוחם', שהרוח היא הכח המניע באדם, והחכמה היא השורש לה.

ו'נר שכלם' כמו שבחושך גשמי אי אפשר להבחין בפרטים עד שבא האור, כך כשיש באדם חושך שכלי ורוחני, אין לו יכולת להבחין בין מהויות שונות, בין דברים שורשיים לבין ענפים המסתעפים מהם, בין עיקר לטפל, בין גוף לנפש, ואין ביכולתו להשיג עניני אלוקות ונצח, אך ע"י כח החכמה שהיא נר שכלם, פתאום מתחיל להבין, ואזי הוא מתחיל להשתוקק לשורשו, והוא בבחינת 'הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה' (נר"ד לט, 6).

ונרחיב מעט, בביאור מהותו של כח החכמה, הקב"ה ברא באדם מערכת שיכולה לכלכל את עצמה, כמו בהמה שיש לה את היכולת להסתדר, יודעת להזהר מסכנות, יודעת לאן ללכת, מכירה את ולדותיה וכן הלאה, כך גם באדם יש את המערכת הזאת בשלימות, אך בנוסף למערכת הזאת יש באדם כח הכרה.

אדם יש לו אישיות, אישיות זהו יכולת האיש שבו (באליטי: נאזענדליכקייט), והוא יכול להכיר בכח החכמה שלו את האישיות שלו. אחד ההבדלים המהותיים ביותר, שבין אדם לבעל חיים, שבעלי החיים, פרות למשל, הם כולם אותו דבר, יכול להיות פרה יותר יפה או פחות יפה, נותנת יותר חלב או פחות חלב, הולכת יותר מהר או פחות מהר, יותר חזקה או פחות חזקה, אולם ב'פרתיות' שלה היא זהה לכל הפרות, זאת אומרת שמאה פרות זה לא קיבוץ של מאה, אלא זה מאה כפול אחד.

אך האדם הוא משהו אחר, יש בו גם את החלקים הזהים בכל בני האדם, מי יותר ומי פחות, יש אחד שביכולתו לרוץ יותר טוב או פחות טוב, יש שרואה ושומע יותר טוב או פחות טוב, אך זה עוד לא האישיות שבאדם. מלבד זאת, יש לכל אדם

יכולת הבנה, הרגשה, וחושים בנפש, יכולת הכלה של העולם באופן שונה, ומעל לזאת שכל וחכמה, ונפש רוח ונשמה, על כל ההגדרות, והשמות והכינויים שיש בזה, ובזה כל אדם הוא שונה לגמרי, וזה הדבר המיוחד שיש לאדם, וזה המשקפיים שלו, שבכוחם יודע את הדברים שחוץ ממנו, וזה גם הצינור שבו עובר הקשר בין האדם לאלקים.

וְהַמְבִיָּאָה אוֹתָם אֶל רְצוֹן הָאֱלֹקִים וְהַמְצַלֶּת אוֹתָם מִקְצָפוֹ פְּעוֹלָם הִזָּה וּבְעוֹלָם הַפֶּא. פֶּאֶשֶׁר אָמַר הַפְּתוּב (משלי ב, 1) פִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה. וְאָמַר אֱלִיהוּא (איוז לב, 10) אֶכֶן רוּחַ הַיָּהוָה בְּאָנְשִׁי וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינָם. וְדִנְיָאֵל אָמַר (דניאל ב, 16) יְהִי חֲכָמָתָא לְחַפְיָמִין וְגו'. וְאָמַר הַפְּתוּב (ישעיה מ, 11) אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלֻמְדֶךָ לְהוֹעִיל מְדַרְכֶךָ בְּדַרְכֶךָ תֵּלֶךָ.

ע"י החכמה יכול האדם למצוא חן בעיני הבורא, כי ע"י שהוא מבין את הסיטואציה, הוא מבין שיש מי שמוביל, מנהל, מחיה את הכל. מישהו שיצר, מישהו שהוא קדמון לעולם. והוא מבין זאת בבהירות, אז זה גורם לו להתאים את אורחות חייו כפי רצונו. וכמוכן, הדבר הזה לא קורה מלקרוא כמה שורות בספר הקדוש הזה, אלא מלהיות שם, בתפיסה ובהבנה הזאת.

ונסכם את הנאמר עד כה, הנה הקב"ה ברא באדם את כח החכמה וגילה את ההווייה כולה כדי לתת לבני האדם הכרה ואחיזה בו. והחכמה היא הגדולה שבטובות, ונכללים בה כח הדעת, כח ההכרה, השכל והנשמה. וענין זה צריך האדם להבינו ולקבעו בנפשו היטב, שיידע את ערך כח השכל וההכרה, שהיא היכולת של האדם להכיל את עצמו ואת ידיעת הבורא.

אנו צריכים לעמוד מול עצמינו, מול הכח הזה שבתוכנו, ולשאול את עצמינו : האם חשבת על זה פעם? האם נפגשת פעם עם עצמך למול עצמך? האם הפנמת את גודל הטובה שבזה? אף שאנו בתחילת הספר ועדיין אין כאן המקום לפתוח את הנושא הזה, אבל כאן המקום לשמוע את הניגון של הספר.

המחבר עורך לנו היכרות עם החלק המיוחד שקבלנו מהבורא, ועלינו לדעת שקבלנו מתנה זו ולדעת להשתמש בה, אף שיש לו כמה וכמה מעלות, אך עיקרו

כח ההכרה של האדם הוא היכולת להבין דברים מחוץ למערכת הקיומית שלו בעולם

נועד לתקשורת שבין אדם לאלקים. אם החיים שלנו היו כמו חיי בעלי החיים, אז יש די והותר גם בלי כח השכל והנשמה, אך הרוח הזאת שנמצאת בנו היא תוספת על ההוויה שלנו, בכדי להכיר את הבורא ולתקשר אתו.

ומה שכתב המחבר שהידיעה הזאת מצלת אותנו מקצף הבורא בעולם הזה ובעולם הבא, כי הוא מדבר מהמקום שבו הוא נמצא, והתוכנות שלו על ההוויה כל כך חזקות שאלו הם התוצאות מהידיעה הזאת.

כשאנו נפגשים עם אדם שלא מעמיק ולא למד ספרים מהסגנון הזה, אתה צריך קודם לשכנע אותו שהעולם הזה הוא לא סוף הדרך, ולא זה הסיפור כאן, זה לוקח כמה חודשים עד שהוא בכלל שומע את הנאמר לו, לא עד שמרגיש אלא עד ששומע, וכשמתחיל להבין את המערכת נכון, שכל הענין שלנו בעולם הזה הוא באופן של אמצעי בלבד, אז כבר בתפיסה הראשונית הזאת, צריך להשיל מעצמו את כל הזיקות החומריות, להבין שזה טעות במען.

הנה, כעת כל מי שפוגש את הדברים לראשונה, לא מבין מה כתוב פה. הרי רצון האלקים ידוע, תורה, תפילין, תרומות ומעשרות, מעקה וכו', וכי המחבר בא להביא עלינו דבר חדש?

בקיום
המצוות
דרגות על גבי
דרגות מעבר
לקיום מעשה
המצווה

אך בהמשך הלימוד מתחילים להבין, שמה שאנחנו רגילים בקיום תורה ומצוות, אף שזה הוא החלק העיקרי בקיומם, אך לא החלק הגבוה של היכולת שלנו בקיום המצוות. כלומר, עשיית המצוות היא מוכרחת, מי שלא עושה את המצווה בפועל הוא מחוץ למערכת. אך אחרי שאדם כבר עושה את המצווה, יש עוד כמה וכמה קומות שהם משובחים ועיקריים יותר מהמעשה, אחרי שעושים אותו.

למשל, שמירת שבת, קיומה בפשטות הוא אי עשיית מלאכה, קיום מצות קידוש ואכילת שלוש סעודות, אך יש מעבר לקיום הפשוט כמה וכמה קומות, שהם חשובות פי כמה ועיקריות ביחס למעשה גרידא. בכדי להדגיש את ערכם וחשיבותם של הקומות הללו הנוספות למעשה, ניתן להגדיר את הדברים כך, שהמעשה לבד, אינו פועל למעלה באותו עולם בו פועל המעשה עם הקומות הראויות הנוספות לו.

כמו שרבי אברהם בן הרמב"ם מתאר בספרו המספיק לעובדי ה' (פיק 6) כמה דרגות בשמירת שבת מעבר לקיום המוכרת, שיש חסיד אחד שמוסיף מחשבה על תכלית מצות השבת והתבוננות כללית על בריאת העולם ואמונת החידוש, ויש שמוסיף יותר מזה, ומתבונן במה שניתן לו להבחין בחכמת הבורא מתוך פרטי הבריאה ומעשה בראשית, עד שיש אחד שמרוב הדרגה שלו אינו יכול לטעום כלום בהיותו תפוס כל הזמן במחשבות אלוקיות.

ומה יאמר האדם, הנה קיימתי מצות שבת, אמרתי קידוש על הכוס, ואכלתי חלות דגים ובשר. אכן, קיימת את גוף המצוה, אבל הצדיק עושה את המצוה עם קומות עליונות עד לאין ערוך כלל.

יש אחד שכשהוא מניח תפילין כל יום נופלת עליו בכיה, ולעומתו יש אחר שמניח תפילין מהודרות, ואפילו מחליף כל שנה וחצי את הרצועות וכדו', אבל הוא לא בוכה בתפילין. יש אדם, שכשהוא מניח תפילין, פתאום נהיה לו ברור 'שויתי ה' לנגדי תמיד', וכך ישנם עוד ועוד קומות על גבי מעשה המצוה.

וכבר ספרתי כמה וכמה פעמים, על אחד מצדיקי הדור, שאם אמנם בהיותו ספון בביתו אי אפשר לראות את הכנותיו לתפילה, אך כשאושפז פעם בכיה"ה, שמעו אותו מסתובב ואומר לעצמו שוב ושוב 'הבורא מצווה, והנברא עושה' כך במשך שלושת רבעי שעה!, ולכאורה מה יש להאריך כל כך בדבר הפשוט הזה? קשה לנו לצייר את העבודה הזאת, אך ניתן להבין שכפי איך שמצויר אצלו בנפש ענין 'הבורא מצווה', ואיך שמצויר אצלו ענין 'הנברא עושה', אז ההתעסקות היא בידיעה הזאת, שהנברא מוציא לפועל את רצון הבורא. ומוסיף בזה העמקה ועוד העמקה, עד שבהגיעו למעשה כולו אש להבה. כל זה מלמד אותנו, עד כמה הדרגה הרוחנית שבאה ע"י השכל שבמצווה היא לאין ערוך מקיום של מעשה מצוה גרידא, ואם כי אי אפשר להבין את הדברים מפעם אחת, חשוב לשמוע ולהתבונן עד שהדברים יקלטו כראוי.

והשי"ת יזכה אותנו, שבזכות הצדיקים, הראשונים הקדושים הללו שהיו כמלאכים שמחפשים את ה' באש שאי אפשר להבין, והקדישו לזה את כל החיים שלהם, הלכו ביערות ובבתי מדרשות, והשקיעו הכל בשביל לבקש את ה', וממש כמו אברהם אבינו שהלך וקרא בשם ה' כך הם קראו בשם ה' בתוך תוכם, וכמו שמביא

רבינו המחבר בהמשך ההקדמה, אמר אחד החכמים למדתי לברר את מעשי חמש ועשרים שנה, שזהו מאמר מופעים, למי שמבין מה זה אומר הדבר הזה, לברר את המעשים עשרים וחמש שנה, או כפי שמוכא עוד שם על אחד החכמים שהיה יושב עם בני אדם עד חצי היום, וכשהיה מתייחד עם איבריו היה אומר 'הבו האור הצפון'.

וזה דבר שאדם צריך ללמוד לעשות זאת, להתייחד עם אבריו. התבודדות קטנה ופשוטה בתוך הבית, שאדם יושב בביתו, ומסלק את המחשבות הטורדות ומנסה למקד את עצמו מול הבורא. ולדוגמא כששותה כוס קפה, ומברך ואומר: ברוך אתה וכו' שהכל נהיה בדברו, רוב האנשים אומרים 'אתה' וזה לא אומר אצלם כלום, אך הוא מעמיד את עצמו מול הבורא ופונה אליו ואומר 'אתה' ומבין את משמעות הדבר, והמתק שבזה הוא בלי גבול. אלו הן רק התחלות קטנות, אך פתאום האדם ירגיש שהקומה שלו גדלה.

שיעור בענין מצות 'זבו תדבק'

שיעור לבחורים - בעיה"ק ירושלים תונב"א

כ"א שבט תשע"ה

חלק
ממצות
לימוד
התורה
היא מצות
העברת
התורה מרב
לתלמיד

הרמב"ם בספר המצוות שלו מנה את מצות עשה של 'זבו תדבק' כמצוה השישית, והיא לדבוק בחכמים ותלמידיהם, והמצוה הזאת צריכה תלמוד רב, מה משמעות הדביקות הזאת ואיך הדביקות בחכמים ותלמידיהם, היא הדביקות בה' יתברך.

ראשית יש לגעת ביסודי הדברים ולהבין את הענין כפי פשטות דברי חז"ל, בדברים רהוטים ומקובלים על הכל, לאחר מכן ניתן בס"ד להעמיק ברובד פנימי יותר, מה משמעות ההתקשרות לצדיקים, ששורשה הדביקות בחכמים, ומה ואיך היא פועלת באדם.

הנה מצות לימוד התורה כתובה בתורה בפסוק (דברים א, י) ושננתם לבניך ודברת בם. וכן איתא בספר המצוות להרמב"ם (מ"א יב) שצונו ללמוד תורה וללמדה וזהו הנקרא תלמוד תורה, והוא אמרו ושננתם לבניך, וכתוב בספרי 'לבניך' אלו התלמידים שהתלמידים קרויים בנים שנאמר (מל"ג ב' א) ויצאו בני הנביאים, ושם נאמר (דברים א, י) ושננתם, שיהיו מחודדים בתוך פיך כשאדם שואלך דבר לא תהא מגמגם לו אלא אמור לו מיד, עכ"ל. ומבואר מדבריו, שהמצוה של לימוד התורה היא אחת עם המצוה של ללמדה לתלמידים.

והמעייין היטב בדברי הראשונים שביארו את הפרשה הראשונה של קריאת שמע, בין גם את רצף הפסוקים שקדמו למצות 'ושננתם לבניך'. שמתחילה אמר ואהבת את ה' אלקיך וגו' ופירושו כמו שכתב בספרי (פ"א ל"ג) ומהו האהבה 'זהו הדברים האלה' שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו, שלפי דבריו כל הפסוקים הם המשך אחד, ולפי"ז הפסוק 'ושננתם לבניך' גם הוא אינו עניין חדש, אלא השלמת הענין הקודם, כלומר, שאת אותם דברים המביאים לידי אהבת ה' שאותם

ציותה התורה שיהיו על לבבך, את זה תשנן הלאה לבניך ותלמידך, ובכל זאת הראשונים פירשו כאן גם את מצות לימוד התורה, ולא נאריך עתה בביאורם של דברים.

והנה, מבואר בדבריהם שהעברת התורה מרב לתלמיד היא חלק בלתי נפרד ממצות לימוד התורה, לפי שאין דרך אחרת ללמוד תורה אם לא ע"י רב, וגם מי שעמל בעצמו בלימוד הגמרא והפוסקים, עדיין מקבל את התורה מפי רב, שהם רבותינו חכמי הגמרא וגדולי הדורות, והם רבותיו שמלמדים אותו תורה.

והתורה נתנה באופן הזה לישראל, שמשה רבינו קבל את התורה על מנת להעבירה לכל ישראל, וכמו שהגמרא (עירובין נד:) מאריכה לתאר כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לשמאל משה, נכנסו בניו ושנה להן משה פרקו, נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה, נכנסו זקנים ושנה להן משה פרקו, נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פרקו. וכן אמרו חז"ל (בבבא מציעא ב, ב) משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכן הלאה והלאה, כך עוברת התורה מדור לדור, מרב לתלמיד.

וביאור הדבר, כי הנה התורה היא המסר המרכזי שבין אלקים ובין העם. אין לנבוא יכולת או דרך לגעת ברצון הבורא, אם לא ע"י קיום מצוותיו. ואת התורה הזאת קבלנו במעמד הר סיני, ונשלמה העברתה במשך ארבעים שנה שהיו במדבר, וכפי שדנו חז"ל (גיטין פ). אם התורה מגילה מגילה ניתנה, דהיינו שכשנאמרה פרשה למשה רבינו, היה כותבה ולבסוף ארבעים שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן, או שהתורה חתומה ניתנה, דהיינו שלא נכתבה כלל עד סוף ארבעים שנה, אחר שנאמרו כל הפרשיות כולן, והפרשיות הנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה, היו סדורות לו על פה עד שכתבן. וכך או כך, נתינת התורה התמשכה לאורך הזמן.

התורה
הינה ענין
נבואי נעלה
הרבה מעבר
למידע
שבה

אך במעמד הר סיני, מלבד העברת עשרת הדברות, היה חשיבות מיוחדת לעצם המעמד, שהוא הגילוי האלוקי היותר גדול שהיה אי פעם בבריאה, כלשון הפסוק (דברים ז, ט) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. והקב"ה רומם את כל ישראל אז לדרגה של נבואה ממש, ואם כי אין כאן המקום לבאר מה היא נבואה, ננסה לגעת קצת בדברים כדי להבין את משמעותה לעניין מתן תורה.

שהנה, לאדם יש כמה וכמה כוחות שעל ידם הוא תופס ומשיג דברים, יש את החושים שבהם הוא תופס היטב את העצמים הגשמיים, רואה עם העיניים, שומע עם האוזניים, ממשש עם הידיים, טועם בפה ומריח באף, מעבר לחושים יש לאדם את כוחות השכל שעמם תופס עניינים שכליים, אך יש כוח שעמו יכול האדם להשיג עניינים שהם מעבר לשכל, והכוח הזה נקרא נבואה. ואף שגילוי הנבואה הוא מלמעלה שה' מדבר אליו, אך בכל אופן תלוי הרבה בהכנת האדם, שצריך להיות בקי בדבר, בכמה וכמה מיני הכנות, וצחצוח כלי הנפש, כפי שהיה ידוע לנביאים ותלמידיהם, שידעו לפעול בנפשם את ההתקרבות וההכנה הנאותה להיות ראויים לקבל נבואה והשראה אלוקית.

והנבואה כשהיא מופיעה באדם, כל מצבו משתנה לגמרי, כדאיתא בגמרא (מגילה ג.) על הנאמר בדניאל (י' ט) וראיתי אני דניאל לבדי את המראה וגו' ואראה את המראה הגדולה הזאת, ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית, וכמו שכתב הרמח"ל בדרך ה', שם (מלק ג') מבאר את עניין הנבואה באריכות ובתוך הדברים כתב 'הנה בהגלותו יתברך ובהשפע שפעו על הנביא, יגבר עליו תגבורת גדול ומיד חומרו וכל איברי גופו יזדעזעו ויחשבו להתהפך, כי זה מחוק החומר, שלא לסבול גילוי הרוחניות, כל שכן גילוי כבודו יתברך, והנה הרגשותיו יבטלו וגם פעולותיו הנפשיות לא יפעלו כלל מעצמן, אבל תשארנה כלן תלויות בו יתברך ובשפעו הנשפע'.

כי המציאות החומרית של האדם, אינה יכולה לעמוד בגילוי כזה, ודוגמה לדבר מה שהזכרנו כמה פעמים, על המבואר בסדר עבודת כהן גדול ביום הכפורים (יומא טו.) והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שאין הכוונה שעשו מעשה השתחויה בשומעם את השם, אלא שמרוב גילוי קדושת השם היו איבריהם מתפרקים עד שהיו נופלים על פניהם.

והנה, כדי לדעת באמת ולהבין את מהות הנבואה, צריך האדם בעצמו להיות בדרגה הזאת, על כן, כדי שעם ישראל יידעו את מעלת משה רבינו ע"ה, עשה הקב"ה בשעת מתן תורה את כל עם ישראל נביאים, וכמו שכתוב (שמות יט, ט) למען ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם (ראה אגן עולם ומג"ן), וכיון שהיו נביאים השיגו את מעלת נבואת משה, וע"כ הפנימו את המציאות הזאת איך התורה משתלשלת

ויורדת לעולם הזה, ואיך היא מציאות ברורה ואמיתית, עם היותה מעבר לחושים ומעבר לשכל, כמו שכתוב (שמות כ, יט) אתם ראיכם כי מן השמים דברתי עמכם.

וזה עיקרו של מעמד הר סיני, שלא היה זה רק דרך להעביר את המידע מן השמים לארץ, אלא בעיקר עצם הדיבור והגילוי שהיה, שהוא זה שהפגיש את עם ישראל עם דרגה של נבואה אלוקית. וכן בדוגמה לזה, כשצדיקים היו אומרים תורה, לא היה בזה ענין של העברת המידע ותו לא, וגם לא הצחצוח או החידוד של דבר התורה היה העיקר, אלא הפנימיות שהלבישו בתוך הדברים ואת הקדושה שהמשיכו על השומעים, וודאי יש כאלו שיודעים לומר דברי תורה נאים ומפולפלים יותר, אך הצדיקים יודעים איך להלביש בדיבורם השפעת קדושה על נשמות השומעים.

ובזה מובן מדוע העברת התורה מרב לתלמיד היא חלק בלתי נפרד ממצות לימוד התורה, כי אם היה בתורה רק את החלק של ההוראה המעשית כיצד יש להתנהג בחיי היומיום, אז אכן היה מספיק ללמוד בספרים המתאימים שהתחברו בעינים אלו ובכך לדעת היטב את המעשה אשר יעשון, ורק במקרה הצורך להתייעץ עם תלמיד חכם כדת מה לעשות, בשאלות מורכבות יותר המצריכות שאלת רב, אך מכיון שמהות התורה היא ענין אחר לגמרי, היא מהות של 'אתם ראיכם כי מן השמים דברתי עמכם' וכמו שנתבאר, לכך נצרכת העברת התורה דוקא מרב לתלמיד וזו הא מצות הדבקות בחכמים ותלמידיהם.

וביאור הדבר, כי הנה ברא הקב"ה את האדם כדי שיהיה דבק בו, וודאי שהרבה דרגות והרבה בחינות ישנה בדבקות זו של האדם לקב"ה, והדבקות היא ענין ששייך הן בעולם הזה והן בעולם הבא. והנה, בעולם הזה הדרגה הפשוטה ביותר היא הציות הפשוט למצוות ה', לשמוע בקולו ולעשות את רצונו, אך בדברי חז"ל אנו רואים התייחסות עליונה ביותר לדבקות שעליה כיוונה התורה, כי איתא בגמרא (כמוצות ק"א): על הפסוק (דברים ד, ז) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, שהגמרא מיד מתפלאת נוראות: וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב (שם ד, טז) כי ה' אלקיך אש אוכלה, הרי שחז"ל הבינו שהתורה דורשת מיהודי דבקות מוחלטת בשכינה הקדושה.

לימוד
התורה
צריך
להביא את
האדם לידי
דבקות
בקב"ה

וטרם ניגש לתירוץ הגמרא, יש להקדים את ענין לימוד התורה בכלל, שאין ענינה הלימוד והידיעה גרידא, אלא היא המקנה לאדם קשר ודביקות בקב"ה, כמאמר (ברכת ט"ז ע"א) ברכינו אבינו באור פניך, כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים ואהבת חסד. ואכן מי שידוע לראות בספרים, רואה ומבין שהדרגה היותר עליונה בלימוד התורה, היא לימוד המביא לידי דביקות בקב"ה, וכמו שיתבאר.

והוא כפי האמור שבמתן תורה התגלה הגילוי האלוקי בעם ישראל, והקב"ה רומם והזמין אותם להיות ראויים לדרגה הזאת, עד שמגודל ההופעה האלוקית בטלה נוכחות החומר של האנשים, וסגולת הנשמה הבהיקה בטהרתה, עד שיכלו לדעת ולהכיר ולראות בראיית השכל והנשמה את מציאות הבורא, וכאשר אדם רואה דרגה כזאת, הרי זה מוליד בו חיבור הכי עמוק שאפשר, והאדם רואה ומכיר בבירור את המקום העליון שממנו נחצב ונוצר. זה היה הגילוי במתן תורה וזה הגילוי שאמור לקרות בנו כהיום הזה, כשאנו עמלים בתורה וזוכים לקדושתה.

וידועים דברי אדמוה"ז בעל התניא זי"ע (ליקוטי אמריס פ"ק ד') שהלומד תורה הרי זה כמחבק את המלך, כיון שלא שייך שום תפיסה בקב"ה, כי לא יקרוהו מקרי הגופים, והתפיסה היא במה שמופיע מאתו, ומה שהוא נתן לנו שעל ידו נכיר אותו, שזה התורה ותרי"ג המצוות, פירושיהם ופירושי פירושיהם. השורש הוא התורה שבכתב, והענפים זה התורה שבע"פ, תורה שבכתב מוגבלת במספר מסוים של מילים ואותיות, בצורה מדוקדקת ביותר בלא חסירות ויתירות, אך תורה שבע"פ זה מה שניתן לנו להבין ולהשכיל בשכל ובכלים שלנו.

ותורה שבע"פ הוא מתנה עצומה שנתן ה' לעם ישראל באהבתו אותם, הכח לחדש ולהרחיב את התורה בלי גבול. כשהשורש לתורה שבע"פ זה הי"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, שעל ידם התרחבה התורה מאד, ואף אנו שאיננו יכולים לדרוש לבד, רק מה שקבלנו מחז"ל, אך בכל זאת למשמש בתורה ולמצוא בה טעמים חדשים ועמקויות חדשות, וגילויים חדשים של טעמי תורה ברוח הקודש יש גם היום אצל יחידי הדורות, וכל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה (ט"ז ע"א), יש גילויים בנגלה ויש בנסתר בכל מיני דרגות ורמות, יש תלמידי חכמים בנגלה שלומדים כראוי, ואומרים שיעור כללי ולפתע נפתח להם מעיינות של הבנות וסברות שלא נאמרו מעולם, וכל זה יצירה מופלאה שאי אפשר לתאר או להגדיר את העומק והפלא של היצירה הזאת שנקראת 'תורה שבעל פה', כי בעצם כל אחד ואחד מאתנו

יכול לברוא שמים חדשים (הקדמת הוסי"ק ט.ה), ולהמשיך את הקב"ה כרצונו בתוך תיבות ואותיות של תורה שבע"פ, שכביכול הקב"ה נתן לנו את הגזע ואת הכח להמשיך ממנו ענפים, פירות ועלים בלי גבול ומדה, ואכן, התורה הולכת ומתייפה, הולכת ומתיישרת, ומעמיקה בלי גבול, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ויק"ר כג) הכל נמצא גלום בתורה וצריך לגלות והוציא זאת, וכך הוא הסדר של לימוד התורה, וזו הדרך שלנו לדבוק בבורא.

ושוב יש להדגיש, שכך הוא בכל חלק מחלקי התורה, אפילו כשלומדים בנגלות התורה במובן הכי פשוט של הענין 'שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה' כפשוטו, האדם דבק בחכמתו ורצונו של הבורא, וכלשון ספר התניא הנ"ל שאין הפרש במעלת ההתקרבות והדביקות במלך, בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד, ובין מחבקו כשהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם, ולכן גם כשיהודי עוסק בהלכות פשוטות, איפה יש חיוב מזוזה והיכן מעקה וכדו', זה תורה ממש, והעוסק בזה כמחבק את המלך.

ובדברי אדמוה"ז בעל התניא זי"ע כתוב (לקו"א פכ"ג ופ"ז) 'זמזה יתבונן המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בשעת עסק התורה', שאם יודעים את גודל מעלת ושגב התורה כראוי, פני הדברים שונים לגמרי, בין אם יש חשק ללמוד ובין אם כעת אין לו חשק, הנעימות וההארה, העוז והתעצמות שישנם כשיודעים באמת דברים אלו הם שונים בתכלית. וממוצא הדברים יש להוסיף הערה קטנה מאד, כמה מגוחך הדבר, כשאדם לומד תורה למטרות שונות, אף שחז"ל אומרים (פסחים כ:) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וכך אכן צריך לעשות, אך הגישה והמטרה צריכה להיות רוממה מאד, ומי שמשכיל על דבר ויש לו כלים לדעת ולהבין מה זה תורה, צריך להתמלא באושר ובדעת עמוקה, וכשלומד ילמד בעונג רב וברוממות עצומה, ובפליאה נוראה מאד איך הוא יכול לגעת בשרביט המלך, לחבק את המלך.

אולם, הדרגה העליונה הזאת של לימוד התורה בדביקות לקב"ה, היא בגדר 'לאו כל מוחא סביל דא' וגם זה בכלל פליאת הגמרא וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב כי ה' אלקיך אש אוכלה. כי אף שכל יהודי יש לו שייכות ודביקות מסוימת

בתורה, אך יש מי שמתוך מאה אחוז דבק אחוז אחד בתורה, ובשאר אחוזים הוא דבק בהנאות גשמיות, באוכל או בכסף וכיו"ב, רק תלמידי חכמים שכל גופן אש (תנייגה מ:): הם אלו שדבקים לגמרי בתורה, והדביקות בתורה היא הדביקות בקב"ה כאמור.

והנה הדביקות הבסיסית של היהודי הפשוט, ברב בית הכנסת או ברב השכונה, שאף פעם לא ראה ספרי חסידות אפילו מבחוץ... אבל הוא תלמיד חכם ואיש טוב ומלמד הלכות בין מנחה למעריב, והאיש הפשוט שבא אליו לשמוע הלכות והנהגות הראויות לו, אז בודאי שזה קיום מצות 'ובו תדבק' שלו. זה וע"י שהוא יבוא לרב הזה, אז הוא יידע לברך שהכל ומזונות, ולומר ברכה אחרונה, ולהיות קצת יותר דבוק בבורא.

והנה, הרב הזה בעצמו, צריך ללכת לרב יותר גדול וכן הלאה והלאה, וכל העם למעלותיו ולמדרגותיו יש בו את העניין הזה של הדביקות, עד הדביקות בתלמיד חכם גדול מאד שבקי מאד בתורה, וכל החיים שלו זה לימוד התורה, שהדביקות בו מביאה את האדם להכרה, שעיקר המעלה והעסק של אדם בעולם הזה, הוא לימוד התורה וידיעתה ודביקות במי שמצווה על התורה וכיו"ב.

ו**חשוב** להדגיש, שעדיין לא דברנו על מי שהוא בדרגה של צדיק, אלא על תלמיד חכם אמיתי שפורש מהבלי עולם, ואין לו שום שיג ושיח עם החשקים של בני האדם, ואף שהוא בעולם הזה, אבל כל החיים שלו זה התורה, מי שדבק בו לומד אורחות חיים, הוא לומד בצורה ברורה שהעולם הזה לא זה הסיפור, הוא לומד מה היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, מים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל (אבות 1, ד), וכשאדם לומד את כל זה מרב כתורת חיים, הרי זה משובח מאד, וזה אמצעי לדביקות בקב"ה.

וכל מה שמנתה הגמרא על הדביקות בתלמידי חכמים, ע"י שמשיא בתו לתלמיד חכם, ועושה עמו פרקמטיא ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה, לפי פשוטו הכוונה כל קשר וקירוב עמו, שהמצאות במחיצתו גורמת לאדם להיות תקני ונכון יותר.

וכל מה שדובר עד כה, זה הרוכד הפשוט והחיצוני יחסית של הדביקות בחכמים, שהאדם עדיין חי בעולם הזה אך בצורה נכונה, שיודע שלא כאן זה העיקר,

וממילא יודע להבחין בין עיקר לטפל, יודע מה להעריך ומה לא וכדו', אך יש דרגה של דביקות בחכמים שהיא באופן של גילוי שכינה, וזה אצל התלמידי חכמים הצדיקים, שהענין שלהם הוא דביקות בה' והם אכן כבר לומדים את התורה ודבקים בה באופן של חיבור אלוקי, וכפי שהזכרנו קודם את מאמר 'כמחבק את המלך', וכשהוא לומד הוא מתפעל מגילוי השכינה, ונחה עליו רוח של קרבת אלוקים והוא יודע את בוראו, אז הקרבה אל התלמיד חכם הזה מולידה סגנון אחר של דביקות, ורוח טהרה חופפת על הדבק בו, וגם התוצאות הם בסגנון שונה לחלוטין, לא רק דביקות של עדיפות במעשים, וסדר נכון בדירוג של החיים, אלא גם דביקות של קרבת אלוקים והשפעה רוחנית מורגשת, שבאה כתוצאה מהדביקות לתלמיד חכם הנעלה הזה.

והנה לשון הרמב"ם במצוה השישית מספר המצוות שלו הוא כך, שצונו להתחבר עם החכמים ולהתייחד עמהם ולהתמיד בישיבתם בכל אופן מאופני העבודה והחברה במאכל ובמשתה והעסק כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמתיות מדבריהם, עכ"ל.

ויש להתבונן מה הפירוש 'להאמין האמתיות מדבריהם', שהם מילים קצרות שכוללות עומק רב. והביאור הוא שכשאדם אכן דבק בתלמיד חכם, התוצאה שצריכה לקרות לו זה סידור המעריך המחשבתי שלו לכל ארכו ורחבו, וכפי שאמרנו שיש בזה הרבה דרגות, יש תלמיד חכם שכאדם בא בקרבתו, המסקנה הפנימית שלו היא להוסיף בעמל התורה, ללמוד עוד שעה, ושלא לרדוף אחרי כסף, וזה לכשעצמו דבר גדול, אבל החסידים שנסעו לרבי'ס היה הרבה מעבר לזה, כי כשהיו מגיעים אצל הצדיקים האלה, הרוח הנכונה היתה מנשבת בהם, וכשאדם היה בא אצל הצדיק, היה מתחיל להרגיש בקרבו יראה ואהבה, ומתחיל להאמין האמתיות מדבריהם.

וכמה שהדעה של האדם ניזונת ומקבלת איזון נכון, ולימוד של הבנה וחיבור על המציאות האמתית שלו בעולם, כך הוא מקיים את הדביקות כראוי, יש דביקות של עשיה, יש דביקות של מחשבה, יש דביקות של דיבור, וישנה דביקות של הרגשה, של עונג עליון, ובכל הדרגות צריך להיות אמונה וחיבור אמיתי במהות של הדעות האמתיות מדבריהם, שבעבורן נברא האדם, האמתיות הללו של מה תפקידנו ומה מעשינו כאן בעולם.

המציאות הזאת צריכה לבוא ע"י האכילה עם הרב, ההמצאות בקרבתו, הדיבור אתו, העסק עמו, בכל אופן מאופני העבודה והחברה, כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם, שכלל הדברים הם פעולות שונות של תלמידות. כי כשאדם נמצא ליד הצדיק, ממילא מחקה אותו, ומשתוקק להיות כמו שהוא, גם הוא רוצה להעתיק את המעשים שלו מהמקום הנמוך למקום היותר גבוה, ואז ע"י הקרבה והחיבור אל הצדיק, אל הרבי, אל התלמיד חכם בלשון התורה, אזי דבק יותר בבורא, שהדביקות בתלמיד חכם היא משרתת והיכי תמצוי לדביקות בבורא.

ואף אם האדם עדיין אינו בדרגה הנעלה הזאת של הדביקות בצדיקים, שייך בעניין הזה סוג של חינוך, שאדם צריך לחנך את עצמו לדבר הזה, מעין מצות חינוך קטנים, יש מושג שאדם מבוגר מחנך את עצמו לדרגה שעדיין אינו עומד בה, וזו התנהגות נכונה, שמביאה את התוצאה בהמשך הזמן.

ואחרי הדברים והאמת האלה, שהנה אנו רוצים ללמוד דעת אלקים ודרך ה', הדביקות בצדיק צריכה להביא אותנו ללמוד איך להתפלל, איך ללמוד תורה, איך להסתכל על העולם, מה חשוב יותר ומה חשוב פחות, דירוג נכון ובהירות בנפש של כל המציאות שלנו בעולם הזה. הדביקות בתלמיד חכם צריכה להוליד בנו התרחקות מהבלי העולם הזה והתקרבות לחיי העולם הבא, ללימוד התורה ולקיום מצוות, כל זה ברובד הפשוט המינימאלי, אך יותר מזה ולמעלה בקודש, צריכה להביא אותנו לאהבת ה', ליראת ה', להקפדה גדולה וזהירות בקיום המצוות ולחשק רוחני.

ונסיים בדברי הרמב"ן, שכידוע כמה שכל מילה בראשונים מדוייקת ומדוקדקת, אך ביותר מילה של הרמב"ן יש לה כובד משקל רב ביותר, בגלל העומק הנפלא והבירור הגדול שבדבריו, ונביא לשונו הקדוש והדברים נחמדים מצד עצמם גם בלי קשר לכלל המדובר, וזה לשונו: ויתכן שתכלול הדביקה לומר, שתהיה זוכר השם ואהבתו תמיד, לא תיפרד מחשבתך ממנו, בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו עם בני אדם בפיו ובלשונו ולבו איננו עמהם, אבל הוא לפני ה' ויתכן באנשי המעלה הזאת, שתהיה נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים, כי הם בעצמם מעון לשכינה.

והנה הדרגה הזאת שהרמב"ן מדבר עליה, היה בנמצא אצל רבותינו הצדיקים ההולכים בדרכו של הבעש"ט זי"ע, אשר מרוב סלסול אהבה ויראה ודביקות,

היתה המחשבה שלהם כל כך רוממה, עד שהיו כל הזמן בדביקות גדולה מאד עם ה' ממש, וגם הצדיקים שלא היו ממש בדרגה הזאת, אבל הלכו בדרך ה' והיו עובדים על אהבה גדולה ויראה גדולה, כל אחד כפי תכונות נפשו וכפי מה שקיבל מרבותיו, ויש בזה כל מיני סוגים וענינים, היה צדיקים שהיו מבחינת גבורה והיה מבחינת אהבה, והיו צדיקים שהיו חרדים ממש מכל שביב של איסור מה שאי אפשר לשער ולתאר. וכל אותם צדיקים מרוב שהם אהבו, ורצו, והשתוקקו לצחצח את הנשמה שלהם אז היו מסביבם הרגשות מאד מאד גדולות, ועיקר ההתקשרות שהיו החסידים נוסעים לרבי'ס שלהם זה להרגיש את הדביקות הזאת, להתרומם ולהתעלות, ועיקר הענין הזה של 'ובו תדבק' שכל אחד לפי מה שהוא, לפי מצבו ודרכו ודרגתו ובהירות מחשבתו, ידבק בבורא יותר ויותר.

- בעז"ה יבוא המשך לשיעור -

נקודות הפצת הגליון

ירושלים:

גאולה - 052-7611638

שמואל הנביא - 050-4107728

סנהדריה המורחבת - 054-8459096

מקור ברוך רוממה - 052-7662984

מודיעין עילית:

קרית ספר - 052-7138907

ברכפלד - 058-3252176

עפולה:

054-8443510

צפת:

053-3165270

קריית גת:

052-7632147

אלעד:

054-8402450

אשדוד:

רובע ז' - 052-7155349

ביתר עילית:

גבעה אA - 052-7637888

גבעה בB - 050-4111832

בית שמש:

הקריה החרדית - 052-7120025 (בערב)

רמת אברהם - 052-7679597

בני ברק:

בבית המדרש - רחוב בלוי 8

חיפה:

052-7602631 • 058-3200731